

Õiguskantsler

Margarita Kornõševa
Euroopa Parlamendi liikme Yana
Toomi Eesti büroo
info@yanatoom.ee

Teie 11.03.2019 nr

Meie 15.04.2019 nr 6-1/190506/1901893

Sünniga omandatud kodakondsuse taastamine

Austatud Margarita Kornõševa

Soovisite teada, kas põhiseadusega on kooskõlas, et kodakondsuse seadus ei võimalda taastada sünniga omandatud Eesti kodakondsust, kui inimene on loobunud kodakondsusest täisealisena. Ühtlasi juhtisite tähelepanu, et seadustega ei ole rakendatud põhiseaduse § 36 lõiget 3, sest välismaalaste seadus võimaldab eestlasel saada elamisloa vaid üldistel tingimustel.

Kodakondsuse seadus ei ole vastuolus põhiseadusega, kuigi see ei näe ette Eesti kodakondsuse taastamise õigust neile inimestele, kes on loobunud sünniga omandatud kodakondsusest täisealisena.

[Põhiseaduse § 8 lõige 1](#) sätestab, et igal lapsel, kelle vanematest üks on Eesti kodanik, on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt. Igaühel, kes on alaealisena kaotanud Eesti kodakondsuse, on õigus selle taastamisele (põhiseaduse § 8 lg 2). Põhiseaduse § 8 lõike 3 kohaselt ei tohi kelleltki võtta sünniga omandatud Eesti kodakondsust. Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ning korra kehtestab kodakondsuse seadus (põhiseaduse § 8 lg 5).

Seega näeb põhiseadus ette subjektiivse õiguse omandada sünniga Eesti kodakondsus, kui lapse sündimise ajal on üks tema vanematest Eesti kodanik. Põhiseadus keelab riigil võtta inimeselt ära sünniga omandatud kodakondsust. See puudutab olukorda, kus riik võtaks kodakondsuse ära inimese tahte vastaselt. Põhiseadus ei keela aga inimesel endal loobuda sünniga omandatud kodakondsusest.

Põhiseadus näeb ette lisatagatise nendele inimestele, kes on kodakondsuse kaotanud alaealisena: neil peab olema võimalik kodakondsus taastada. Alaealisel ei pruugi olla võimalik mõjutada kodakondsuse kaotamise otsust. Ta ei pruugi saada aru selle otsuse õiguslikest tagajärgedest või ei ole tal võimalik otsust mõjutada, sest selle otsuse teevad tema eest vanemad. Seetõttu peab tal olema võimalik täisealisena ise otsustada, kas ta soovib Eesti kodakondsust taastada.

Põhiseadusest ei tulene aga samasugust kohustust taastada kodakondsus neil inimestel, kes on loobunud sünniga omandatud kodakondsusest täisealisena. On põhjendatud eeldada, et täiskasvanu teeb kodakondsusest loobumise otsuse teadlikult ja kaalutletult. Kuigi põhiseadus ei kohusta neile inimestele andma Eesti kodakondsuse taastamise võimalust, võib Riigikogu kehtestada selle õiguse seadusega. Parlamendil on õigus määrata, kas ja mis tingimustel võivad täisealisena Eesti kodakondsusest loobunud inimesed kodakondsuse taastada.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[Euroopa kodakondsuse konventsioon](#) (Eesti ei ole sellega ühinenud) näeb ette, et riigid peaksid soodustama kodakondsuse taastamist riigisiseses õiguses ettenähtud juhtudel ja tingimustel (artikkel 9). Konventsiooni [seletuskirjas](#) on täpsustatud, et tegemist ei ole subjektiivse õigusega, ja piisab sellest, kui kodakondsuse taastamist võimaldatakse teatud juhtudel (lk 13–14). Seega ei tulene ka rahvusvahelisest õigusest nõuet, et endistel kodanikel peab olema võimalik kodakondsust taastada.

Kehtiv [kodakondsuse seadus](#) näeb ette, et inimesel, kes on alaealisena kaotanud Eesti kodakondsuse, on õigus selle taastamisele (KodS § 2 lg 1 p 3, § 16 lg 1). Kui täisealisena Eesti kodakondsusest loobunud inimene soovib uuesti saada Eesti kodanikuks, on võimalik kodakondsust taotleda üldises korras.

[Põhiseaduse § 36 lg 3](#) näeb ette, et igal eestlasel on õigus asuda Eestisse. Tegemist on subjektiivse õigusega.

[Välismaalaste seaduses](#) (VMS) ei ole sätestatud eraldi alust eesti rahvusest inimestele elamisloa väljastamise kohta. Küll aga sätestab seadus, et eestlasi ei arvestata sisserände piirarvu alla (VMS § 115 p 1). [Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus](#) näeb ette kohustuse teha eesti rahvusest inimesele ettekirjutus, et ta taotleks riigis viibimiseks seaduslikku alust (VSS § 9 lg 1 p 2).

Politsei- ja Piirivalveamet selgitas, et ka eesti rahvusest inimestele on elamisluba väljastatud. Põhimõtteliselt on rahvus enesemääramise küsimus, mille puhul tuleb arvestada mitmeid asjaolusid. Siseministri [määrus](#) sätestab, et eesti rahvusest elamisloa taotleja, kes soovib, et tema suhtes ei kohaldataks sisserände piirarvu, peab esitama dokumendi, mis tõendab, et ta on eesti rahvusest. Selles dokumendis peavad olema andmed taotleja või tema vanema või vanavanema rahvuse kohta (määruse § 25). Elamisloa andmisel märgib PPA elamisloa omandamise aluseks välislepingu (VMS § 118 p 7, § 201–202).

Võib Teiega nõustuda, et eesti rahvusest inimese Eestisse elama asumise tingimused ei ole õigusaktidega selgelt reguleeritud. Vajaduse korral on aga võimalik õigusliku probleemi lahendamisel tugineda vahetult põhiseaduse sättele. Õiguskantslerile ei ole teada juhtumeid, kus eesti rahvusest inimesel ei oleks olnud võimalik Eestisse elama asuda.

Täname Teid pöördumise eest. Õiguskantsleri tähelepanu alla jääb küsimus, kuidas praktikas rakendatakse eesti rahvusest inimeste õigust asuda Eestisse elama. Kui Euroopa Parlamendi liikme Yana Toomi Eesti büroo poole pöördunud inimesel ei ole olnud võimalik saada Eestisse elama asumiseks elamisluba, võib ta esitada õiguskantslerile avalduse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristiina Albi 693 8412
Kristiina.Albi@oiguskantsler.ee